

اجبار دوام ندارد

عباس عبدي

پوشش زنان به چالشی جدی‌تر نسبت به گذشته تبدیل شده است و می‌رود که يك صفتی‌جدي ایجاد کند از این‌رو باید موضوع گفت‌وگوي عمومي قرار گیرد، بلکه همگان به نقطه مشترکی برسند. اولین مساله این است که آیا از نظر حکومت امکان گفت‌وگو در این باره وجود دارد؟ یا آنکه مساله حیثیتی است و جایی برای بحث و گفت‌وگو وجود ندارد؟ اگر قابل بحث نیست پس پیشاپیش سرنوشت آن روشن است، در این صورت باید به یاد سال‌های ۱۳۶۵ تا ۱۳۶۷ بیفتیم که به‌رغم ناتوانی در پیشبرد وضعیت نظامی در جبهه، کسی به خود جرات نمی‌داد که درباره راه‌های دیگر بحث و گفت‌وگو کند، ساعاتی پیش از اعلام ناگهانی و رسمی پذیرش قطعنامه رادیو در حال پخش گفت‌وگویی با وزیر کشور در رجزخوانی برای پیروزی در جبهه‌ها و یکسره کردن کار صدام بود و به همین دلیل در تدوین قطعنامه ۵۹۸ که بعداً پذیرفتیم، نیز مشارکت موثری نکردیم. اکنون نیز چنین است. درباره قانون حجاب از چند منظر می‌توان گفت‌وگو کرد. اول از منظر شرعی. فعلاً ورودی به این بحث نمی‌کنم، بهتر است اهل فقه آزادانه نظر دهند. ولي يك امر مسلم است، اینکه دیدگاه‌ها و حتی اجماع درباره این موضوع، آن چیزی نیست که در قانون آمده و مهم‌تر اینکه آن چیزی نیست که اجرا می‌شود. زاویه دوم فلسفه حقوق است، اینکه چرا و براساس چه منطقی يك فعل یا ترك فعل جرم محسوب می‌شود؟ آیا شرع مبناي آن است؟ چگونه اصل دین را نمی‌توان الزامی کرد، ولي فروع آن الزامی و اجباری است؟ اینکه در پی جامع‌های باشیم که همه احکام شرعی رعایت شود، فرق می‌کند با اینکه همه آنها اجباری و قانونی یا از طریق الزام قانون انجام شوند، چون ذات شرع و دین اعتقادی است. چنین رویکردی که مطلوب‌های شرعی را بتوان تماماً در قالب قانون اجرایی و از طریق امر و نهی عملی کرد، جزو آرزوهای دراز محسوب می‌شود. دروغ نگفتن، غیبت نکردن، نیکی به پدر و مادر و دیگران و ده‌ها عمل پسندیده و مذموم که شرع امر به انجام و نهی از آنها می‌کند که بسیار هم مهم هستند ولي هیچ کدام در قالب قانون تعریف نمی‌شوند، بلکه در قالب واجب و حرام در رابطه فرد و خداوند قرار دارند. آرزوهای بزرگ در ظاهر جالب ولي در باطن به دلیل ذات انسان و محدودیت حکومت‌ها

دست‌نیافتنی است. به قول امام علی(ع) کسانی که چنین آرزوهایی دارند، مرتکب اعمال بدی میشوند و عقل آنان را گمراه می‌سازد و خدا را فراموش می‌کنند و در نهایت این افراد فریب‌خورده هستند. در واقع چنین افرادی برای رسیدن به آرزوهای دراز خود مرتکب خلاف و گناه میشوند. در واقع نرسیدن به این آرزوها را به معنای شکست تلقی می‌کنند و چون امکانات و ابزارهای عادی رسیدن به آن آرزوی بزرگ را ندارند، به هر اقدامی متوسل میشوند و نه تنها خود را به جرم و گناه می‌اندازند، بلکه آرزوهایشان نیز برآورده نمی‌شود. حیثیتی کردن موضوع نیز آنان را در وضعیت بدتری قرار می‌دهد و برای جبران، گناهان بزرگ‌تری را مرتکب می‌شوند.

یکی از مشکلات قانون موجود در مورد حجاب افزایش شدید شکاف فرهنگی و رفتاری میان خانه و خیابان و در واقع فرهنگ واقعی با رفتار صوری و ظاهری است. می‌گویند مطابق قانون کاری به آنچه که در خانه شما می‌گذرد نداریم، ولی در خیابان باید از چنین استانداردی تبعیت کنید. قدری از این شکاف معقول و حتی طبیعی است. ولی اگر مقررات پوشش در خیابان خیلی محدودکننده باشد و در مقابل پوشش در مجامع خصوصی و نیمه عمومی فاقد چنین محدودیت‌هایی باشد، کم‌کم فاصله این دو وضعیت زیاد و زیادتر می‌شود. در میان این دو رفتار، وضعیت بیرونی اصطلاحاً قسری است. قسری در برای ارادی و طبیعی است. قسری مثل انداختن سنگ به سمت بالاست که فقط به دلیل نیروی اولیه بالا می‌رود ولی طبع آن جذب شدن به سوی زمین است. این قاعده منطقی مشهور است که «القسر لا یدوم» اجبار دوام ندارد. برای حفظ قانون موجود حجاب، نیروی بسیار زیادی نیازمند است. نیرویی که حتی با فلسفه حقوق انطباق ندارد و جالب‌تر اینکه این قانون اصلاً اجرا نمی‌شود و روشن است که چرا نقض آن را نادیده می‌گیرند، چون اجرا شدنی نیست، مثل انداختن يك سنگ صد کیلویی به هوا برای خروج از جو است. وضعیت امروز اجرای قانون حجاب مثل آن است که نوشیدن مشروب ممنوع باشد ولی در عمل با چند جام آن مخالفتی نکنند و اگر کسی خواست يك پاتیل بخورد با او مخالفت می‌کنند. يك بار تبصره قانونی حجاب را بخوانید و با وضعیت عمومی جامعه مقایسه کنید، متوجه این مشکل می‌شوید. چرا کامل و دقیق و مطابق قانون اجرا نمی‌شود؟ چرا اقدامات غیرقانونی در مقابله با آنان اتخاذ می‌شود؟ کافی است رفتارهایی که در سطح شهر یا دستورالعمل‌هایی که در خراسان صادر می‌شود را مرور کنیم. برای اینکه تغییر این رفتار از طریق قانون مجازات عملی نیست، یا حداقل به این صورت قابل اجرا نیست.

با این ملاحظات پیشنهاد می‌شود که کلید يك سلسله بحث در عرصه عمومی زده شود. بسیاری از نگرانی‌های عمومی درباره حجاب که قابل توجه هم

هست را باید طرح و رفع کنیم. راه دارد که در یادداشت دیگری
می‌نویسم.

منبع: روزنامه اعتماد 25 تیرماه 1401 خورشیدی